

“O‘ZBEKISTON -2030” STRATEGIYASI DOIRASIDA MENEJMENTNING ROLI.

Xamzayeva E‘zoza Hayot qizi.
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Menejment fakulteti 1-kurs talabasi
xamzayevae@gmail.com
+99877-120-49-69

Annotatsiya. Ushbu maqolada "O‘zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida menejmentning davlat va iqtisodiy boshqaruv tizimidagi institutsional hamda funksional roli ilmiy-analitik yondashuv asosida tadqiq etiladi. Tadqiqot jarayonida strategik menejment nazariyalari, zamonaviy davlat boshqaruvi konsepsiyalari va rivojlanish strategiyalarini amalga oshirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Ushbu ilmiy ishda boshqaruv qarorlarining samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish hamda inson kapitalini rivojlantirish orqali barqaror ijtimoiy-iqtisodiy o‘shishni ta’minlash masalalari asoslab beriladi. Olingan ilmiy xulosalar strategiya ijrosida menejmentning tizimli va muvofiqlashtiruvchi ahamiyatini ochib beradi.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston–2030 strategiyasi, menejment, strategik boshqaruv, davlat boshqaruvi, barqaror rivojlanish, institutsional islohotlar.

Аннотация . В статье на основе научно-аналитического подхода исследуется роль менеджмента в системе государственного и экономического управления в рамках Стратегии «Узбекистан – 2030». Анализируются теоретические основы стратегического менеджмента, современные концепции публичного управления и механизмы реализации долгосрочных стратегических целей. Особое внимание уделяется вопросам повышения эффективности управленческих решений, рационального использования ресурсов и развития человеческого капитала как ключевых факторов устойчивого социально-экономического развития. Полученные выводы подтверждают системообразующую роль менеджмента в успешной реализации стратегии.

Ключевые слова: Стратегия «Узбекистан–2030», менеджмент, стратегическое управление, государственное управление, устойчивое развитие, институциональные реформы.

Abstract This article provides a scientific and analytical examination of the role of management within the framework of the Uzbekistan–2030 Strategy. The study analyzes the theoretical foundations of strategic management, modern public administration concepts,

and mechanisms for implementing long-term development strategies. Particular attention is given to enhancing the effectiveness of managerial decision-making, efficient resource allocation, and human capital development as core drivers of sustainable socio-economic growth. The findings highlight the systemic and coordinating role of management in ensuring the successful implementation of national development strategies.

Keywords: *Uzbekistan–2030 Strategy, management, strategic management, public administration, sustainable development, institutional reforms.*

Kirish. So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan keng ko‘lamli ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar davlat boshqaruvi tizimini tubdan modernizatsiya qilishni, boshqaruv jarayonlarida samaradorlik, hisobdorlik va mahsuldorlikni oshirishni taqozo etmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yilda qabul qilingan “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni mamlakatning uzoq muddatli rivojlanish ustuvor yo‘nalishlarini belgilab beruvchi muhim dasturiy hujjat sifatida maydonga chiqdi. Mazkur strategiya iqtisodiy o‘rishni jadallashtirish, inson kapitalini rivojlantirish, davlat boshqaruvini takomillashtirish hamda jamiyatda ochiqlik va adolat tamoyillarini mustahkamlashga qaratilgan.

“O‘zbekiston – 2030” strategiyasida belgilangan maqsad va vazifalarning samarali ijrosi bevosita boshqaruv tizimining sifati, ya’ni menejmentning ilmiy asoslanganligi va amaliy samaradorligiga bog‘liq. Shu nuqtayi nazardan, strategiyada davlat boshqaruvi organlari faoliyatini natijaga yo‘naltirish, boshqaruv qarorlarini qabul qilishda zamonaviy menejment usullaridan foydalanish, shuningdek, ijro intizomi va hisobdorlik mexanizmlarini kuchaytirish alohida ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan. Prezident farmon va qarorlarida, jumladan, davlat boshqaruvini raqamlashtirish, strategik rejalashtirish tizimini joriy etish, boshqaruv kadrlarining professional salohiyatini oshirish masalalariga alohida e’tibor qaratilmoqda. Bu esa menejmentni nafaqat amaliy boshqaruv vositasi, balki strategik rivojlanishni ta’minlovchi muhim ilmiy kategoriya sifatida o‘rganishni talab qiladi. Zamonaviy menejment yondashuvlari resurslardan oqilona foydalanish, qarorlar sifatini oshirish va davlat siyosati ijrosida tizimli muvofiqlashtirishni ta’minlash orqali strategiya maqsadlariga erishishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida menejmentning roli va ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish, uning davlat va iqtisodiy boshqaruv tizimidagi funksional mexanizmlarini ochib berish hamda boshqaruv samaradorligini oshirish yo‘llarini asoslash bugungi kunda dolzarb ilmiy-amaliy vazifalardan biri hisoblanadi. Mazkur ilmiy ish aynan shu masalalarni yoritishga qaratilgan bo‘lib, unda menejmentning strategik rivojlanishdagi tizimli o‘rni ilmiy asosda tahlil qilinadi.

Asosiy qism. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi mamlakatni uzoq muddatli barqaror rivojlanish bosqichiga olib chiqishga qaratilgan kompleks dasturiy hujjat bo‘lib, uning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi bevosita samarali menejment tizimiga bog‘liqdir. Strategiya doirasida belgilangan maqsadlar – iqtisodiy o‘rtni jadallashtirish, davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, inson kapitalini rivojlantirish va ijtimoiy adolatni ta‘minlash – faqatgina puxta rejalashtirilgan va muvofiqlashtirilgan boshqaruv orqali real natijaga aylanishi mumkin. Menejment ilmiy nazariyalariga ko‘ra, u strategik maqsadlar bilan amaliy ijro o‘rtasidagi asosiy bog‘lovchi mexanizm hisoblanadi. Ayniqsa, davlat boshqaruvida menejment rejalashtirish, tashkil etish, muvofiqlashtirish, motivatsiya va nazorat funksiyalarini o‘z ichiga olgan holda, strategik hujjatlarning izchil bajarilishini ta‘minlaydi. Shu nuqtayi nazardan, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasini amalga oshirish jarayonida menejment davlat siyosatining barcha bosqichlarida tizimli va integratsiyalashgan rol ni bajaradi. Strategiya doirasida strategik rejalashtirish tizimini joriy etish alohida ahamiyat kasb etadi. Strategik rejalashtirish uzoq muddatli maqsadlarni aniq vazifalar, ko‘rsatkichlar va amalga oshirish mexanizmlariga aylantirishga xizmat qila di. Bu jarayonda menejmentning asosiy vazifasi resurslardan oqilona foydalanish, ustuvor yo‘nalishlarni to‘g‘ri belgilash hamda davlat dasturlari ijrosini doimiy monitoring qilishdan iboratdir. Natijaga yo‘naltirilgan boshqaruv (result-based management) yondashuvi strategiyaning muhim tamoyillaridan biri bo‘lib, u davlat organlari faoliyatini aniq natijalar va samaradorlik ko‘rsatkichlari asosida baholash imkonini beradi. Ushbu yondashuv orqali faqat jarayon emas, balki yakuniy ijtimoiy-iqtisodiy ta‘sir ham muhim mezon sifatida qaraladi. Bu esa boshqaruv qarorlarining sifatini oshirishga va mas‘uliyatni kuchaytirishga xizmat qiladi. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasida inson kapitalini rivojlantirish ustuvor yo‘nalish sifatida belgilangan. Ta‘lim, sog‘liqni saqlash, kasbiy malaka va innovatsion salohiyatni oshirish kabi sohalarda samarali menejment tizimisiz barqaror natijalarga erishish mushkul. Mazkur sohalarda menejmentning roli resurslarni optimal taqsimlash, xizmatlar sifatini oshirish va aholining real ehtiyojlariga mos boshqaruv qarorlarini qabul qilish orqali namoyon bo‘ladi. Xususan, ta‘lim tizimida strategik menejment zamonaviy kadrlar tayyorlash, mehnat bozori talablariga mos kompetensiyalarni shakllantirish hamda innovatsion fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiladi. Sog‘liqni saqlash sohasida esa samarali boshqaruv aholining hayot sifati va mehnat unumdorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron hukumat tizimini rivojlantirish va byurokratik to‘siqlarni qisqartirishga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonlarda menejmentning o‘rni alohida ahamiyatga ega bo‘lib, u raqamli transformatsiyani samarali tashkil etish, idoralararo hamkorlikni kuchaytirish va axborot oqimlarini muvofiqlashtirishni ta‘minlaydi. Raqamli

menejment orqali qaror qabul qilish jarayonlari tezlashadi, shaffoflik va hisobdorlik oshadi hamda korrupsion xavflar kamayadi. Bu esa strategiyaning asosiy maqsadlaridan biri bo‘lgan ijtimoiy adolat va ochiq davlat boshqaruvini shakllantirishga xizmat qiladi. Xalqaro ilmiy tadqiqotlar davlat boshqaruvida samarali menejment iqtisodiy rivojlanishning muhim omili ekanini tasdiqlaydi. Jahon banki va OECD tadqiqotlariga ko‘ra, boshqaruv sifati yuqori bo‘lgan davlatlarda iqtisodiy o‘shish sur‘atlari barqaror bo‘lib, davlat xarajatlarining samaradorligi sezilarli darajada oshadi. Natijaga yo‘naltirilgan va strategik menejment yondashuvlarini joriy etgan mamlakatlarda davlat siyosatining ijtimoiy ta’siri yanada kuchli bo‘ladi. O‘zbekistonda olib borilayotgan islohotlar ushbu xalqaro tendensiyalar bilan uyg‘unlashgan holda amalga oshirilmoqda. Ijro intizomini kuchaytirish, hisobdorlik mexanizmlarini joriy etish va strategik boshqaruvni rivojlantirish orqali menejmentning strategik ahamiyati amaliy jihatdan mustahkamlanmoqda. Umuman olganda, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasining muvaffaqiyati samarali menejment tizimisiz tasavvur etib bo‘lmaydi. Menejment strategik maqsadlarni amaliy natijalarga aylantiruvchi asosiy mexanizm bo‘lib, u davlat boshqaruvining barcha darajalarida izchillik, muvofiqlik va samaradorlikni ta’minlaydi. Shu sababli, strategiyani amalga oshirish jarayonida zamonaviy menejment yondashuvlarini keng joriy etish mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga mustahkam zamin yaratadi.

Quyidagi jadvalda “O‘zbekiston – 2030” strategiyasining asosiy yo‘nalishlari hamda ularning menejment bilan bog‘liqligi tizimli ravishda aks ettirilgan.

Strategik yo‘nalish	Mazmuni	Menejmentdagi ahamiyati
Iqtisodiy o‘shish va raqobatbardoshlik	Barqaror iqtisodiy o‘shish va investitsion muhitni yaxshilash	Strategik rejalashtirish va resurslarni samarali boshqarishni talab etadi
Davlat boshqaruvini isloh qilish	Shaffoflik, hisobdorlik va samaradorlikni oshirish	Zamonaviy menejment usullari orqali qarorlar sifatini yaxshilash
Inson kapitalini rivojlantirish	Ta’lim va kadrlar salohiyatini oshirish	Inson resurslarini boshqarish (HRM) tizimini kuchaytirish
Raqamli transformatsiya	Raqamli texnologiyalarni joriy etish	Ma’lumotlarga asoslangan menejmentni rivojlantirish
Hududlarni rivojlantirish	Hududlararo nomutanosiblikni kamaytirish	Ma’lumotlarga asoslangan menejmentni rivojlantirish

Ijtimoiy adolat	Aholi farovonligini oshirish	Ijtimoiy dasturlarni samarali boshqarish
-----------------	------------------------------	--

Iqtisodiy barqarorlik va tarkibiy islohotlar Resurslarning cheklanganligi va samaradorlik muammosi Ustuvorliklarga asoslangan rejalashtirish, samaradorlik indikatorlari (KPI) va risk-menejmentni joriy etish. Davlat boshqaruvi va institutsional islohotlar Qarorlar qabul qilishda markazlashuv va kechikishlar Vakolatlarini delegatsiya qilish, jarayonlarga asoslangan boshqaruv (process management) Inson kapitali va mehnat bozori Kadrlar sifati va bozor talabi o‘rtasidagi nomutanosiblik. Kompetensiyaga asoslangan HR-menejment va uzluksiz rivojlanish tizimi, raqamli iqtisodiyot va innovatsiyalar, ma’lumotlardan yetarli foydalanilmasligi. Data-driven management va raqamli monitoring platformalari, hududiy rivojlanish va decentralizatsiya, mahalliy tashabbuslarning sustligi, loyiha menejmenti va hududiy strategiyalarni moslashtirish, ijtimoiy siyosat va barqarorlik. resurslarning maqsadsiz taqsimlanishi. Dasturiy-budjetlash va ijtimoiy ta’sirni baholash (impact assessment). Jadvalda aks ettirilgan ustuvor yo‘nalishlar o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lib, ularning amaliy samaradorligi menejment tizimining tashkiliy va funksional jihatdan qanchalik puxta yo‘lga qo‘yilganiga bevosita bog‘liq. Amaliy kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, strategik dasturlar ijrosida asosiy farq moliyaviy resurslar hajmidan ko‘ra, ularni rejalashtirish, muvofiqlashtirish va nazorat qilish sifatida namoyon bo‘ladi. Iqtisodiy rivojlanish yo‘nalishlarida olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, aniq maqsadli ko‘rsatkichlar va doimiy monitoring mexanizmlari mavjud bo‘lmagan holatlarda investitsiya loyihalarining sezilarli qismi kutilgan samarani bermaydi. Shu bois, menejment jarayonida natijani baholash indikatorlari va oraliq nazorat mexanizmlarini qo‘llash strategik vazifalarning bajarilish darajasini oshiradi. Davlat boshqaruvi tizimida o‘tkazilgan institutsional tahlillar vakolatlar aniq taqsimlangan va javobgarlik mexanizmlari belgilangan tuzilmalarda ijro intizomi yuqoriroq ekanini ko‘rsatadi. Zamonaviy menejment yondashuvlari joriy etilgan boshqaruv organlarida qaror qabul qilish jarayonlari tezlashib, boshqaruv xarajatlari qisqaradi. Inson kapitalini rivojlantirish sohasidagi amaliy kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, kadrlar siyosati strategik boshqaruv asosida olib borilgan tizimlarda mehnat unumdorligi va xizmatlar sifati barqaror oshib boradi. Aksincha, tizimsiz boshqaruv sharoitida ajratilgan mablag‘lar uzoq muddatli ijtimoiy samara bermaydi. Raqamli transformatsiya jarayonlarida elektron monitoring va tahliliy platformalardan foydalanish boshqaruv qarorlarining aniqligi va tezkorligini oshiradi. Ma’lumotlarga asoslangan menejment ijro jarayonida yuzaga keladigan xatolarni erta aniqlash imkonini beradi. Hududiy rivojlanish va ijtimoiy siyosat yo‘nalishlarida esa menejmentning muvofiqlashtiruvchi funksiyasi muhim ahamiyat kasb etadi. Markaziy va mahalliy

boshqaruv organlari o‘rtasida samarali boshqaruv mexanizmlarining mavjudligi hududlararo tafovutlarni qisqartirish hamda ijtimoiy dasturlar samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli, menejment strategiya ijrosining yordamchi unsuri emas, balki uning real natijadorligini belgilovchi asosiy omil sifatida namoyon

Xulosa. Mazkur tadqiqot doirasida olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi faqat alohida yo‘nalishlar majmuasi emas, balki murakkab va ko‘p darajali boshqaruv jarayonlarini talab etuvchi yaxlit rivojlanish modeli sifatida namoyon bo‘ladi. Strategiyada belgilangan ustuvor yo‘nalishlarning mazmuni va ularning menejment bilan bog‘liqligi tahlili boshqaruv omilining markaziy o‘rinni egallashini tasdiqlaydi. Shu jihatdan, menejment strategik hujjatlarni amaliy mexanizmlarga aylantiruvchi asosiy vosita sifatida qaraladi. Tadqiqot natijalari shuni anglatadiki, zamonaviy rivojlanish sharoitida strategik maqsadlarning mavjudligi o‘z-o‘zidan ijobiy natijalarni kafolatlamaydi. Aksincha, ushbu maqsadlarning real hayotda qanday rejalashtirilishi, muvofiqlashtirilishi va baholanishi hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Aynan shu nuqtada menejment strategiya bilan amaliyot o‘rtasidagi muhim bog‘lovchi bo‘g‘in sifatida namoyon bo‘ladi. U nafaqat tashkiliy jarayonlarni yo‘lga qo‘yadi, balki resurslar, vaqt va mas‘uliyatning o‘zaro uyg‘unligini ta‘minlaydi. Xulosa sifatida aytish mumkinki, strategiyada belgilangan yo‘nalishlar turli mazmunga ega bo‘lsa-da, ularni birlashtiruvchi umumiy jihat — boshqaruv jarayonlariga bo‘lgan ehtiyojdir. Har bir yo‘nalish o‘ziga xos yondashuvni talab etadi va bu yondashuvlar menejment orqali tizimli shaklga keltiriladi. Shu sababli, menejmentni alohida texnik funksiya sifatida emas, balki strategik rivojlanishning muhim tarkibiy qismi sifatida baholash maqsadga muvofiqdir. Tahlil jarayonida aniqlanganki, menejment tizimining samaradorligi strategiya ijrosining barqarorligi va uzluksizligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Boshqaruv jarayonlarida aniqlik, izchillik va moslashuvchanlik ta‘minlangan sharoitda strategik vazifalar turli tashqi va ichki omillarga qaramasdan izchil amalga oshirilishi mumkin. Bu holat menejmentning faqat hozirgi vaziyatni boshqarish bilan cheklanmay, uzoq muddatli istiqbolni hisobga olgan holda qarorlar qabul qilish imkoniyatiga ega ekanini ko‘rsatadi. Shuningdek, tadqiqot natijalari menejmentning tashkiliy va funksional jihatlaridan tashqari, uning analitik va muvofiqlashtiruvchi rolini ham alohida e’tirof etish zarurligini ko‘rsatadi. Strategiya doirasida turli yo‘nalishlar o‘rtasida muvozanatni saqlash, ustuvorliklarni aniqlash va natijalarni baholash jarayonlari aynan boshqaruv mexanizmlari orqali amalga oshiriladi. Bu esa menejmentni strategik rejalashtirishning ajralmas qismi sifatida qarash zaruratini yanada kuchaytiradi. Mazkur maqola doirasida olib borilgan tahlil shuni ko‘rsatadiki, samarali menejment tizimi mavjud bo‘lmagan sharoitda strategik hujjatlar rasmiy xarakterda qolib ketish xavfiga ega. Aksincha, ilmiy asoslangan va zamonaviy boshqaruv yondashuvlari

joriy etilgan tizimda strategik maqsadlar aniq vazifalar, amaliy mexanizmlar va o‘lchab bo‘ladigan natijalarga aylanish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shu jihatdan, menejment strategiya ijrosining natijadorligini belgilovchi muhim omil sifatida namoyon bo‘ladi. Umuman olganda, “O‘zbekiston – 2030” strategiyasini amalga oshirish jarayonida menejmentning roli ko‘p qirrali va kompleks xarakterga ega ekanligi aniqlanadi. U tashkiliy barqarorlikni ta‘minlash, resurslardan oqilona foydalanish, jarayonlarni muvofiqlashtirish hamda natijalarni baholash orqali strategik rivojlanishning mustahkam poydevorini shakllantiradi. Shu bois, strategiya doirasida menejment tizimini doimiy takomillashtirish va uni zamonaviy talablarga moslashtirish uzoq muddatli barqaror rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi. Xulosa qilib aytganda, mazkur tadqiqot natijalari menejmentning strategik hujjatlar ijrosidagi ahamiyatini nazariy va amaliy jihatdan asoslab beradi. Strategiya va menejment o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni chuqur anglash hamda uni amaliyotda to‘g‘ri qo‘llash mamlakat rivojlanishining keyingi bosqichlarida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan, menejmentni rivojlantirish strategik maqsadlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta‘minlovchi muhim omil sifatida e‘tirof etilishi lozim. Strategiyadan ko‘rinib turibdiki, menejment har bir sohada o‘z roliga ega va bir-biriga uzviy bog‘liqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi rasmiy matni — strategiyaning maqsadlari, ustuvor yo‘nalishlari va ijro mexanizmlari haqida rasmiy izohlar. https://gov.uz/pages/2030_strategy.
2. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi yangilanishi haqidagi sharh — strategiyaning samaradorlik ko‘rsatkichlarini aniqlash va natijaga yo‘naltirilgan boshqaruv borasidagi izohlar. <https://uza.uz/oz/posts/ozbekiston-2030-strategiyasini-yangilash-natijaga-yonaltirilgan-davlat-boshqaruvining-yangi-bosqichi>.
3. Tahliliy maqola: “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi: “Yashil iqtisodiyot” — strategiyaning yashil iqtisodiyot yo‘nalishlari, ularning mazmuni va tahlili. <https://sci-p.uz/index.php/eitt/article/view/1933>.
4. Inson kapitali va raqamli transformatsiya bo‘yicha ilmiy maqola — inson kapitali rivojlanishi, raqamli transformatsiya sharoitida ta‘lim va mehnat bozorining holati. <https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal/article/view/>.
5. Raqamli transformatsiya va davlat boshqaruvi — strategiyada davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron boshqaruv va innovatsiyalarni joriy etish bo‘yicha reja va

yo‘nalishlar izohi. <https://www.uzbekistan.org.ua/en/news/7390-digital-transformation-of-uzbekistan-promotes-regional-integration-in-central-asia.html>.

6. Iqtisodiy rivojlanish va strategiyaning milliy taraqqiyotdagi roli — iqtisodiyot, investitsiyalar va islohotlar natijalari haqida tahliliy sharh. <https://uza.uz/oz/posts/ozbekiston-2030-strategiyasi-milliy-taraqqiyotning-yangi-bosqichi>.